

**MALMÖ
UNIVERSITET**

**Nationella prov i grundskolans årskurs 9
Historia - vårterminen 2023**

Inledning

Utgångspunkten för de nationella proven i historia är kursplanen i historia. Denna har det övergripande målet att **elever ska utveckla sitt historiemedvetande och sin historiska bildning** genom tre samverkande mål: kunskap om historia, kunskap om hur historia skapas och kunskap om hur historia används.

Historiemedvetande innebär att vi försöker orientera oss i och förstå nuet med hjälp av tolkningar av det förflutna, för att kunna förhålla oss till och ha en handlingsberedskap inför framtiden. Våra behov av orientering bestämmer vilka frågor vi ställer till det förflutna för att kunna förstå nuet. Det innebär att de mål som kursplanen vill utveckla hos elever, och som provet med hjälp av betygskriterier ska pröva, på olika sätt utvecklar deras historiemedvetande.

Provbeskrivning

Det nationella provet i historia för år 9 läsåret 2022/23 genomfördes som två delprov om vardera 120 minuter den 26 och 28 april. Delprov A innehöll 15 uppgifter och Delprov B 15 uppgifter. Totalt innehöll provet således 30 uppgifter som bedömdes i enlighet med betygskriteriet för historia år 9.

De mål som anges i kursplanen och det betygskriterium som relateras till respektive mål har varit utgångspunkten för såväl uppgiftskonstruktionen som bedömningsanvisningarna. Uppgifterna består av ett antal deluppgifter vilka riktar sig mot något av målen. En uppgift kan i sin helhet alltså bestå av ett antal deluppgifter som riktar sig mot ett, två eller tre mål.

I stället för den tidigare beläggsmodellen användes nu en poängmodell där varje deluppgift genererar ett visst antal poäng. Slutna uppgifter ger oftast endast en poäng, medan större öppna uppgifter kan ge upp till åtta poäng. Totalt omfattade provet 151 poäng, varav 60% var riktade mot referensramskunskaper, 20% mot källkritik och 20% mot historiebruk. Vad gäller uppgiftsformat fördelades 51% av poängen på slutna uppgifter och 49% av poängen på öppna uppgifter.

Förutom betygskriterium och mål så utgjorde även det centrala innehållet utgångspunkten för uppgiftskonstruktionen och där var målet att sprida uppgifternas innehåll jämnt över de olika kunskapsområdena, dock med en viss förskjutning mot den senare historien. Även detta mål uppnåddes.

Bedömningsanvisningarna bestod som i tidigare prov av flera olika delar. Dock med vissa ändringar. Eftersom provet bygger på poäng istället för belägg ingår i anvisningarna bedömningsfrågor för de öppna uppgifterna. Varje bedömningsfråga besvaras av den bedömande läraren antingen med ett ja eller ett nej eller med ett antal, till exempel för antal poänggivande orsaker i svaret. Provggruppen har också beslutat att ersätta elevexempel med svarexempel. Syftet är att fler korta svarexempel bättre beskriver vad som ska ge poäng och på så sätt förstärks

interbedömarreliabiliteten. Av samma anledning har provgruppen utökat antalet exempel och resonemangen under rubriken om svar som inte ger poäng.

Såväl uppgifter som bedömningsanvisningar i provet genomgick en omfattande granskning. Bland annat sakgranskades innehållet i provet av historiker och historiedidaktiker och för att underlätta andraspråkselevs förståelse av provet genomgick det även en omfattande språkgranskning av erfarna lärare i svenska som andraspråk. Granskningarna föranledde ett stort antal justeringar. Noteras kan att ett konsekvent vägval gjordes ifråga om källtexter vilka skrevs om på enklare svenska för att underlätta samtliga elevers förståelse av dessa uppgifter.

Förändringar i konstruktionen av 2023 års prov i förhållande till föregående år

- Provet bygger på poäng istället för belägg.
- Som en konsekvens av övergången från poäng till belägg har också bedömningsanvisningarna förändrats.
- Provet innehåller färre slutna uppgifter än 2022 och de öppna svaren har något större betydelse för det slutliga provbetyget. I 2022 års prov genererade slutna uppgifter 36 av 60 belägg, det vill säga 60%. I 2023 års prov genererar de slutna uppgifterna 50% av den totala poängen som var 151.

Provggruppen undersöker möjligheten att ytterligare öka andelen slutna uppgifter i provet. Fokus vid en sådan förändring kommer att ligga på att validiteten inte försämras.

- Antalet uppgifter i provet har ökat från 22 till 30. Samtidigt har antalet öppna frågor där eleven förväntas skriva en längre text minskats.

Åtgärd: Provggruppen kommer att vara uppmärksam på hur lång tid det tar för eleverna att genomföra proven. Noteras kan att gruppen inte har för avsikt att ytterligare minska antalet längre skrivuppgifter.

Resultat

Provbetyg

I relation till slutbetygen fördelades provbetyget 2023 i enlighet med diagram 1. Provbetyg och slutbetyg för 2022 presenteras i diagram 2.

Diagram 1: Fördelningen av provbetygen på 2023 års prov i relation till slutbetyg 2023 (i procent).¹

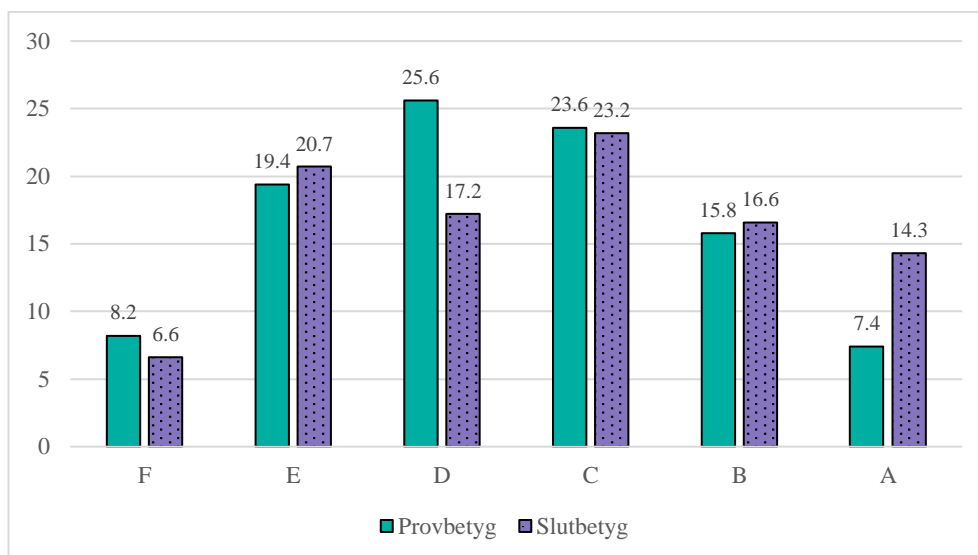
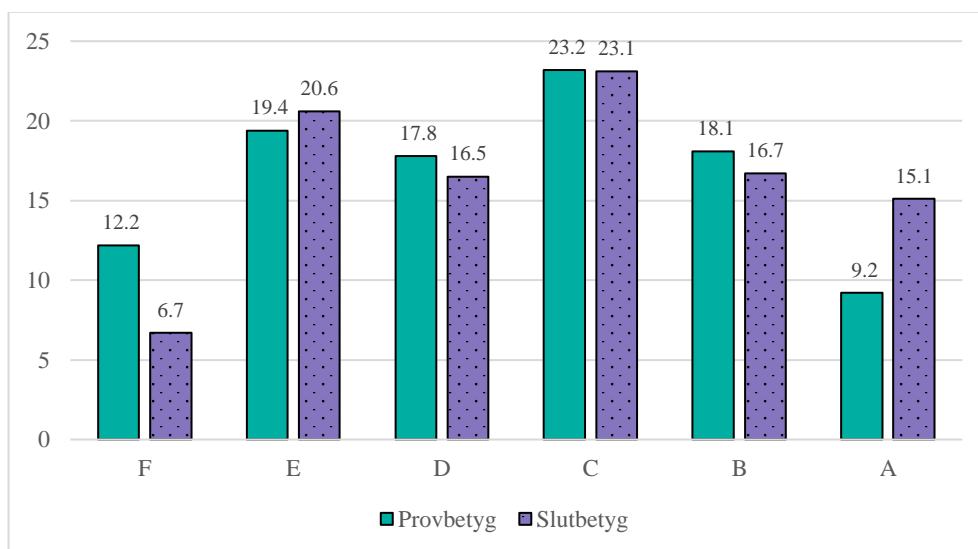

Diagram 2: Fördelningen av provbetygen på 2022 års prov i relation till slutbetyg 2022 (i procent).²

Fördelningen av provbetygen i provet 2023 visar på en minskning av både antalet F och antalet A i förhållande till provet 2022. I relation till de andra betygsstegen gör det att betygsfördelningen på 2023 års prov, i jämförelse med 2022 års prov, har en

¹ Diagrammets data presenteras i tabellform i Bilaga 1.

² Diagrammets data presenteras i tabellform i Bilaga 1.

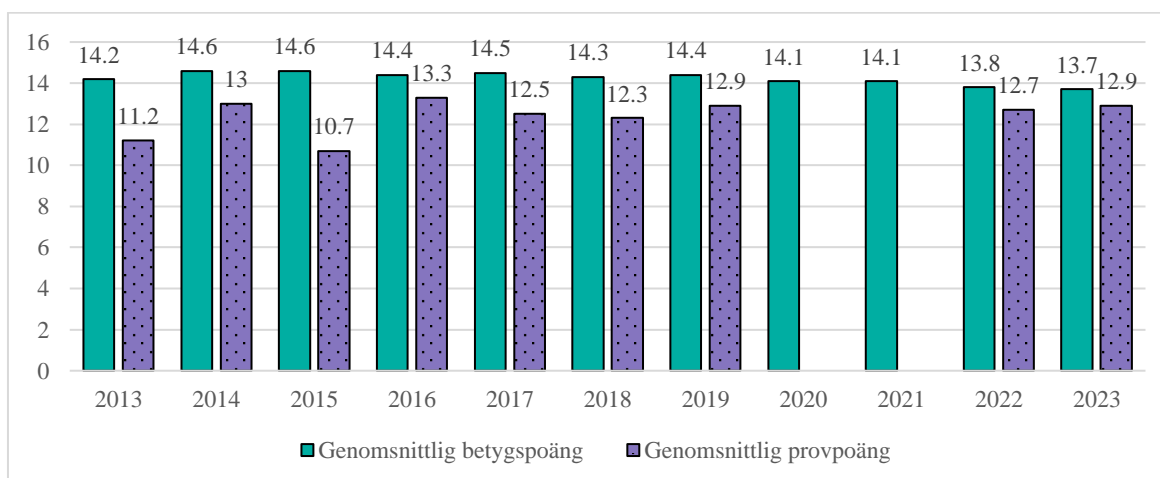
tydligare profil av en jämn kurva, med en topp på betyget D. Antalet F i provbetyg i relation till antalet F i slutbetygen avviker därför mindre i 2023 års prov jämfört med 2022. Däremot har det uppstått en stor skillnad mellan antalet C i 2023 års prov och slutbetyget som är svår att förklara. Sammantaget kan man dock se att skillnaden mellan provbetyg och slutbetyg är något mindre 2023 än 2022. På alla betygssteg utom två (D och A) är skillnaden ganska liten i 2023 års prov. I 2022 års prov är skillnaden förhållandevis stor på tre betygssteg (F, C och A). Den stora skillnaden i antal F och antal A som uppvisades i 2022 års prov har också minskat. I 2023 års prov har 8,2 procent av eleverna erhållit betyget F i provet och 7,4 procent betyget A.

Alla ovanstående förändringar kan kanske förklaras med övergången från belägg till poäng. En poäng på ett poängprov har inte samma avgörande betydelse som ett belägg i beläggsprov eftersom beläggen är betydligt färre. Därför minskar antalet elever i 2023 års prov som hamnar precis under eller över en betygsgräns. En annan förklaring kan vara att antalet elever med svenska som andraspråk som fick betyget F har minskat betydligt mellan 2022 och 2023. Den viktigaste förklaringen är dock att kravet att förklara ett E-belägg är mindre än kravet för att plocka enstaka poäng på flera uppgifter. Detta har med all sannolikhet ökat möjligheterna för elever med bristande kunskaper i ämnet att ändå samla tillräckligt med poäng för att komma över kravgränsen för E.

I jämförelse med slutbetygen ligger provbetygen E, D, C och B mycket nära. En högre andel E än D i provbetyget motsvaras av en högre andel E än D i slutbetyget. Diskrepansen mellan andelen högsta betyg A och lägsta betyg F, i provbetyg respektive slutbetyg, är anmärkningsvärd och har diskuterats ovan.

Denna skillnad är dock stabil över tid, såtillvida att den har återupprepats varje år i nationella provet i historia. Nedanstående diagram visar en jämförelse mellan den genomsnittliga betygspoängen och den genomsnittliga provpoängen i de nationella proven under åren 2013-2023.

Diagram 3 Fördelningen av genomsnittlig betygspoäng 2013-2022 i relation till genomsnittlig provpoäng (Åren 2020 och 2021 ställdes NP in på grund av pandemin).³

³ Diagrammets data presenteras i tabellform i Bilaga 1.

Med undantag för de första årens nationella prov 2013-2015 har den genomsnittliga provbetygspoängen rört sig mellan 12-13 provbetygspoäng. Årets resultat på 12,9 poäng är 0,2 poäng högre än 2022. Sedan 2017 har nationella provet i historia bara varierat 0,6 provbetygspoäng över tid och visar därför stor stabilitet när det gäller den genomsnittliga provbetygspoängen. Skillnaden mellan den genomsnittliga provbetygspoängen och den genomsnittliga slutbetygspoängen har sedan 2017 sjunkit från 2 poäng 2017 till 0,8 poäng 2023 och är därmed den minsta sedan proven började genomföras 2013. En förklaring till detta kan dels vara att lärare i högre grad tar hänsyn provbetyget i NP. Den sjunkande trenden för de genomsnittliga slutbetygspoängen indikerar att man inte kan tala om betygsinflation gällande ämnet historia i årskurs 9.

Uppgiftsresultat

För att kunna behandla resultatet på uppgiftsnivå har elevresultat på individnivå insamlats. Lärare som genomfört provet i samhällsorienterande ämnen uppmanades att till 30 juni rapportera in resultaten på uppgiftsnivå för de elever som var födda den 6:e, 16:e och den 26:e i varje månad i en digital databas. Inmatningen gjordes för var och en av provets uppgifter. Resultaten för 2147 elever rapporterades in på detta sätt. Eftersom det utgör cirka sju procent av de elever som genomförde provet är den statistiska säkerheten relativt god och betygsfördelningen överensstämmer i stort med slutresultatet på provet. Detta underlag är därför användbart för att analysera tendenser.

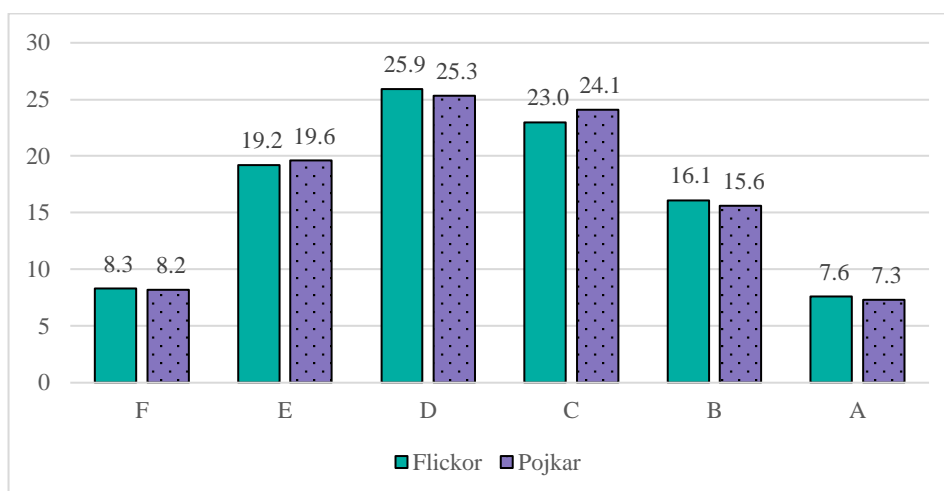
De ämnesspecifika målen och betygskriterier

I provrapporter från 2013 till 2018 har en kvantitativ analys av elevers prestationer i förhållande till de fyra förmågor som anges i kursplanen genomförts. En sådan analys är inte längre möjlig att göra på grund av att de olika förmågorna inte längre särskiljs i alla uppgifter.

Resultat fördelat på faktorerna kön och undervisning i svenska som andraspråk

Vid en jämförelse av provet mellan flickors och pojkars resultat för samtliga elever som genomfört provet framkom 2022 att pojkarna för första gången har uppnått ett något högre resultat. 2023 har flickor och pojkar samma genomsnittliga provbetygspoäng (12,9). 2019 hade flickorna högre provbetygs-genomsnittspoäng (se diagram nedan).

Diagram 4: Resultat fördelat på flickor och pojkar av samtliga elever som genomfört provet 2023.⁴

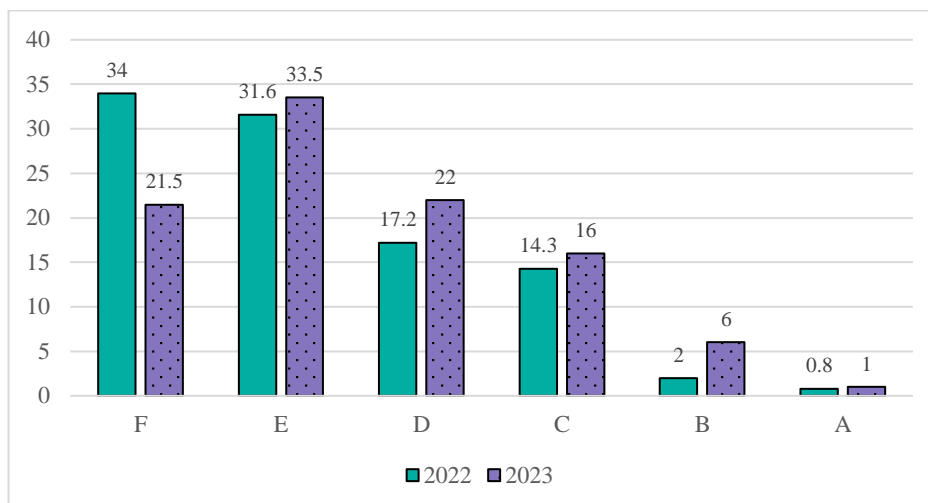
Resultatet på provet i historia avviker därmed från den generella bilden i andra prov, det vill säga att flickor har högre resultat än pojkar. En analys på uppgiftsnivå utifrån de 2147 elever vars resultat rapporterats in, visar att sex uppgifter svagt har gynnat pojkar medan tre uppgifter svagt har gynnat flickor. Pojkar gynnas något av uppgifter med slutna svarsformat och uppgifter med fokus på referensramen medan flickor gynnas något av uppgifter med öppna svarsformat samt uppgifter som behandlar historiebruk och källkritik. Resultatet för proven de senaste åren ligger helt i linje med detta resultat och bekräftas i en undersökning av Fredrik Alvéen som visar att pojkar gynnas av uppgifter som prövar referensramskunskaper.⁵ En förklaring till att flickor 2023 har samma genomsnittspoäng som pojkar kan därför vara att de öppna uppgifterna är fler i förhållande till de slutna i 2023 års prov än i 2022 års prov.

Vid en fördelning av resultaten på ämnena svenska respektive svenska som andraspråk visar det sig att elever som läser svenska som andraspråk får lägre resultat än övriga elever (se diagram nedan).

⁴ Diagrammets data presenteras i tabellform i Bilaga 1.

⁵ Alvéen, F. (2021). "Please let it be a history test with a content I can handle: How girls and boys perform in the national test in history in Sweden." In Carrasco, C. J. G., Martínez, P. M. & Facal, R. L. (eds), *Handbook of Research on Teacher Education in History and Geography*, Berlin: Peter Lang.

Diagram 5: Resultat i procent för elever med svenska som andraspråk 2022 och 2023.⁶

Som framgår av diagrammet var provbetygs-genomsnittet för andraspråkselever 7,95 poäng i 2022 års prov och 9,75 poäng i 2023 års prov. Resultatet för elever med andraspråk 2023 har således ökat mycket från resultatet 2022. Den rimligaste förklaringen på uppgiftsnivå är att provet 2023 inte hade någon uppgift som missgynnade med svenska som andra språk och sex uppgifter som svagt gynnade dessa elever, medan provet 2022 hade tre uppgifter som missgynnade elever med svenska som andraspråk och endast två uppgifter som gynnade dem. Eftersom provet 2023 hade något fler öppna uppgifter går det inte att utläsa något mönster som pekar på att uppgifter med slutet svarsformat systematiskt gynnar eller missgynnar elever med svenska som andraspråk. Snarare är det så att elever med svenska som andraspråk kanske gynnas av öppna svarsformat.

En möjlig orsak till att elever som läser svenska som andraspråk har fått lägre resultat än elever med svensk bakgrund kan vara läs- och skrivförmågan. För att klara en uppgift i ett skriftligt prov

måste eleven kunna läsa och förstå uppgiften och därefter formulera sitt svar i skrift. Elever som läser svenska som andraspråk har ofta olika kunskapsområden inom vilka de kan sakna vissa begrepp vilket medför att flerspråkigheten kan inverka negativt på deras läsförståelse på uppgiftsnivå. Då dessa kunskapsområden kan skifta på individnivå går det inte att utesluta att detta kan förklara en del av skillnaderna i resultatet.

Provet genomgick en omfattande språkgranskning av lärare i svenska som andraspråk, men det är svårt att kompensera flerspråkighetens effekter fullt ut. Viktigt att notera är dock den stora minskningen av antalet elever, vilka läser svenska som andraspråk, med provbetyget F.

⁶ Diagrammets data presenteras i tabellform i Bilaga 1.

Provets konsistens

Ett mått på provets inre konsistens är Cronbachs Alpha. Detta mått innebär att det ska finnas en överensstämmelse mellan olika elevers lösningsfrekvens för olika uppgifter. Elever som löser uppgifter på en högre nivå ska genomgående lösa den typen av uppgifter på samma nivå. Omvänt ska elever som löser uppgifter på en lägre nivå genomgående lösa uppgifter på denna nivå. Måttet anger att uppgifterna i högre eller mindre grad mäter samma kvaliteter. Ett bra resultat på provnivå brukar anges som 0,9 och över. Resultatet för 2023 års prov var 0,9477 vilket är något högre än tidigare och tyder på god konsistens hos provet som helhet.

Resultatet på gruppnivå, till exempel för uppgifter med betygskriterier kopplade till ett visst mål, bör vara över 0,7. Resultatet för uppgifter för betygskriterier kopplade till de olika målen fördelade sig enligt nedanstående tabell.

Tabell 1: Cronbachs Alpha för uppgifter för betygskriterier kopplade till de olika målen

Mål	Cronbachs Alpha
Referensram	0,9065
Källor	0,8501
Historiebruk	0,8157

Alla målen har ett tillfredställande värde vilket är en stor förbättring jämfört med tidigare år. Förklaringen är förmodligen att antalet deluppgifter för de olika målen är betydligt större i ett poängbaserat prov än när provet beräknades med belägg och att mätpunkterna därför är fler. Noteras kan att när det gäller källor och historiebruk är värdet lägre än för referensramsuppgifter, vilket kan bero på att antalet uppgifter om referensram är fler.

Lärarenkät

Som ett led i uppföljningen av det nationella provet användes en digital lärarenkät. Lärarna ombads i

lärarinformationen att besvara denna och antalet som gjorde enkäten var 221. En uppskattning utifrån antalet elever som genomförde proven är att det utgör något mindre än 20 procent av den aktuella lärargruppen.

En majoritet eller 68 procent angav att de helt eller till stor del uppfattade provet i sin helhet som bra medan 28 procent svarade till viss del. 5 procent instämde inte alls med påståendet. Svaren på frågan indikerar lärarnas uppfattning om hela provet och genomförandeprocessen. Utfallet var en minskning av de positiva svaren jämfört med enkäten 2022 med 2,6 procent. Kanske kan minskningen förklaras med övergången från belägg till poäng, men det kan finnas många andra anledningar. Resultatet har också försämrats något på frågan om provet som helhet var ett stöd för betygsättningen. 2022 instämde 69,1 procent helt eller delvis i påståendet. 2023 har den siffran sjunkit till 64,6. Tänkbara förklaringar kan vara att provet inte längre skiljer på och markerar vilka uppgifter som är knutna till de tre målen. Detta minskar lärarnas möjligheter att ställa elevernas provresultat mot enskilda kriterier. En annan förklaring kan vara att bedömningsanvisningarna

genomgått stora förändringar inför övergången till poäng och är i behov av ytterligare förändringar. Enskilda enkätsvar visar till exempel att lärare tydligare efterfrågar exempel på vad som **inte** ger poäng på ett öppet svar. Noteras kan att specifika frågor om bedömningsanvisningarna inte ingick i årets enkät. På frågan om i hur hög grad stoffet behandlats i undervisningen svarade omkring 95,9 procent att det behandlats i hög eller ganska hög grad vilket är en förbättring från 2022 då siffran var 93,1 procent.

Sammanfattningsvis kan konstateras att lärarna överlag uppfattar provet som bra, att det innehållsmässigt motsvarar deras egen undervisning i ämnet och att de har nytta av det vid betygssättningen. Att resultatet på några av enkätfrågorna är något lägre än året innan ger dock anledning att fundera på vad som kan göras bättre.

Slutsatser

Baserat på det statistiska underlaget och lärarenkäten är de viktigaste slutsatserna gällande provet 2022/23:

- Övergången från belägg till poäng har inte gjort några större avtryck i statistik och enkätsvar dock med det minskade antalet provbetyg F som ett viktigt undantag.
- Från 2016 till 2022 har nationella provet historia varit stabilt så till vida att spannet mellan provbetygspoängen bara varit 0,6 poäng. 2023 års prov ligger också inom detta spann. Dessutom har skillnaden mellan den genomsnittliga provbetygspoängen och den genomsnittliga slutbetygspoängen aldrig varit mindre, 0,8 poäng.
- Den skillnaden i resultat mellan pojkar och flickor som tidigare prov visade på syns inte i provet 2023. Pojkar och flickor lyckas lika bra.
- De förbättrade resultaten för elever med svenska som andraspråk är anmärkningsvärd. Förklaringen kan vara att förändringen från belägg till poäng totalt sett har lett till en minskning av antalet F, (men också på de högre betygsstegen har gruppen förbättrat sig). Provggruppen kommer att fortsätta sitt arbete med hur provet kan anpassas till elever med svenska som andraspråk.

Bilaga 1

Data som diagrammen i rapporten bygger på

Tabell 2: Fördelningen av provbetygen på 2023 års prov i relation till slutbetyg 2023 (i procent).

	F	E	D	C	B	A
Provbetyg	8,2	19,4	25,6	23,6	15,8	7,4
Slutbetyg	6,6	20,7	17,2	23,2	16,6	14,3

Tabell 3: Fördelningen av provbetygen på 2022 års prov i relation till slutbetyg 2022 (i procent).

	F	E	D	C	B	A
Provbetyg	12,2	19,4	17,8	23,2	18,1	9,2
Slutbetyg	6,7	20,6	16,5	23,1	16,7	15,1

Tabell 4: Fördelningen av genomsnittlig betygspoäng 2013-2022 i relation till genomsnittlig provpoäng.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Genomsnittlig betygspoäng	14,2	14,6	14,6	14,4	14,5	14,3	14,4	14,1	14,1	13,8	13,7
Genomsnittlig provpoäng	11,2	13	10,7	13,3	12,5	12,3	12,9			12,7	12,9

Tabell 5: Resultat fördelat på flickor och pojkar av samtliga elever som genomfört provet 2023.

	F	E	D	C	B	A
Flickor	8,3	19,2	25,9	23,0	16,1	7,6
Pojkar	8,2	19,6	25,3	24,1	15,6	7,3

Tabell 6: Resultat i procent för elever med svenska som andraspråk 2022 och 2023.

	F	E	D	C	B	A
2022	34	31,6	17,2	14,3	2	0,8
2023	21,5	33,5	22	16	6	1